

Jerngruber og Gaardtomt i Lintrup.

Af Jens Chr. Frederiksen.

Lintrup eller Nørre Lintrup, som det oprindelighed, er beliggende i Holsted Sogn, Malt Herred, og findes omtalt i min Bog »Holsted Sogn«. Naar jeg derfor i det følgende nærmere skal samle og uddybe, hvad man ved om den gamle Landsby, er det givet, at det meste af Stoffet maa hentes derfra, samt endvidere suppleres med de nye Fund, jeg siden dengang har gjort i Lintrup. Jeg har saaledes blandt andet c: 185 m Vest for den fhv. kendte Bebyggelse fundet en *Jernudvindingsplads* fra Oldtiden, og 1933 fandt jeg paa Mtrk. 2 a lige Syd for Bækken en ufærdig Luppe c: 55 × 40 cm af stor Vægtfylde. I Bækken fandt jeg derpaa flere mindre Stykker, samt desuden en flad nærmest skaalformet Bundluppe, hvorpaa sad en Del brændt Ler. Det faldt mig straks ind, at der i Nærheden maatte være en Udsmeltningsplads.

Om Efteraaret 1934 blev nævnte Mark dybpløjet, og derpaa faldt nogle stærke Regnskyl, der udvaskede Jorden. Og ganske rigtig, kun faa Meter fra, hvor den nævnte Luppe fandtes, saas nu i en større Omkreds Trækul, Slagger og ildskørnede Stenstumper spredte omkring. Stedet synes ogsaa godt valgt

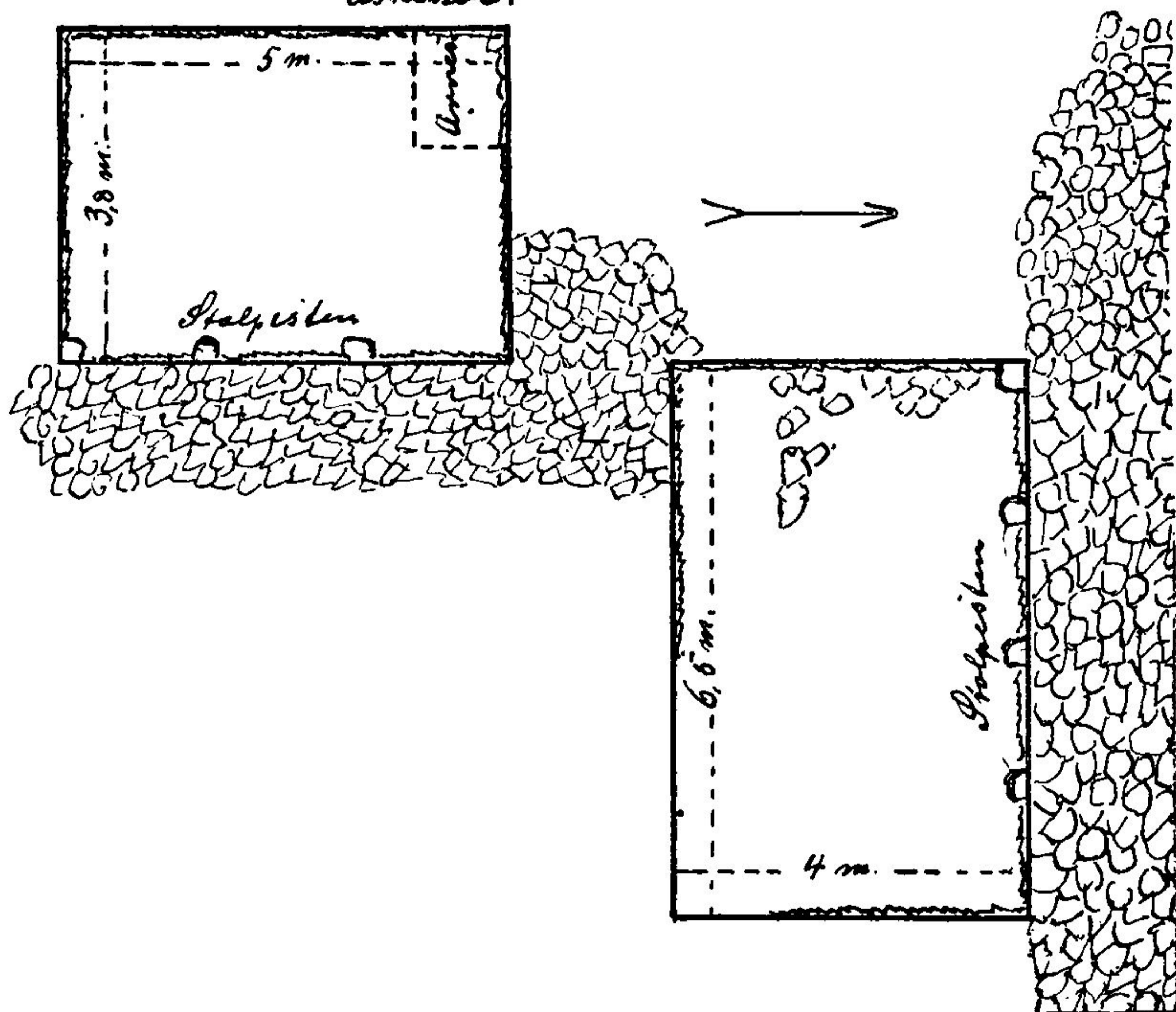
for Udsmeltning, da Malmen har været let tilgængelig fra det tilstødende Engdrag Nord for Bækken. Og Trækul, hvoraf en Del synes at være af Egetræ, er sagtens hentet fra de tilgrænsende Krat. Jeg underrettede S. Alkærsig om Fundet, og han lovede beredvilligt at hjælpe til ved en nærmere Undersøgelse. I Decbr. Maaned undersøgte han derpaa Stedet og Resultatet blev, at vi fandt tre Gruber, hvis Størrelse dog ikke nærmere kunde bestemmes, da der kun var Slagger i Bunden, det sidste viser, at det har været dygtige Udsmeltere. Gruberne, af hvilke der sikkert er flere, laa i en Halvkreds tæt sammen og havde en Dybde af c: 60 cm. Kun faa Meter Sydsydvest for disse fandtes en større Plads ca. $1,20 \times 2,40$ m, i hvis Længderetning der strakte sig en kanallignende Grube, hvori var en Del sodet Tørvekul, samt Dele af ildskørnede hvide Sten og ganske faa Jernslagge. I Midten et stort Ildsted c: 65 cm dyb omgivet af ildskørnede hvide Sten opfyldt med Aske, Sod, Tørvekul og andre Partikler som i Gruben. Ved en senere Undersøgelse fandt jeg i Asken et Lerkarskaar af sort Pottetøj, der paa den udvendige Side havde en bleggul Glassur. I det brændte Ler saavel som i Glassuren er der smaa, fine, sølvglinsende Korn, saa Skaaret forekom mig fremmedartet, som hidrørende fra et af de gamle Kulturlande, der i fjerne Tider udsmykkede sine Lerkar og Vaser med Glassur, hvorfor jeg indsendte det til Nationalmuseet i København for om muligt at faa det tidfæstet, hvilket ogsaa lykkedes. I Museets Svarskrivelse af ¹³/₄ 34, undertegnet J. Brøndsted, siges, at Lerkarskaaret uden Tvivl hidrører fra vor ældre Jernalder, sandsynligvis den saakaldte romerske Del af denne, d. v. s. Tiden fra 1.—3. Aarhundrede efter Kr. F. Det er altsaa et

Skaar af Smedens fineste Lerkar, som han sagtens har tiltusket sig for Jern og anvendt som Brugsgenstand i Hytten, hvor han for c: 1800 Aar siden tildannede det udsmelte Jern.

Mellem Udsmeltningsstedet og de kendte Hus- tomter fra Landsbyen fandt jeg 1931 paa en svag Forhøjning i Engdraget — Nord for Bækken — *Rester af en tolænget Gaard*. Men da Gaarden ikke findes paa det gamle Bykort og heller ikke synes nævnt noget Sted, maa den antages at hidrøre fra en af de ældste Bebyggelser her og maaske fra Jernalderen. Nævnte Engdrag har sikkert aldrig været rørt af Ploven, dertil har Stedet været for lavtliggende og for tungt at bearbejde med Fortidens Redskaber, men har ligget hen til Engslet og Græsning. Da det nu blev pløjet, kunde Ploven netop lige naa at afdække Syld, Lergulv og Stenbro. Og da Tomten saaledes var afdækket og hver Fure undersøgt, var det paafaldende, at der ikke fandtes Spor af Mursten eller Lersamling langs Ydersiderne af de nedfaldne Vægge. Det maa derfor antages, at de udvendige Vægge bestod af Græs og Lyngtørv. Overalt i det vaade Lergulv var der Aftryk af forkullet Straa og Lyng, der vidner om Ildsvaade. Salshuset var c: 5 × 3,8 m og beliggende med de to Kortsider i Syd og Nord. Her laa overalt flade Syldsten, og paa Østsiden ragede 4 Sten 3 cm op over de øvrige, som det havde været Stolpesten. Huset bestod kun af et Rum med Lergulv overalt, undtagen under Arnen, hvis Plads havde været i det nordvestre Hjørne, hvor der var Jordgulv. Paa Arne- stedet laa der foruden Aske og Tørvekul den slidte Arnesten, der dog ved Berøring gik i fire Stykker. Men desuden fandt jeg her et Lerkarskaar med Linie- ornament. Jeg indsendte Skaaret til Nationalmuseet

i København, der dog ikke mente at kunne tidsfæste det, men i sin Svarskrivelse af $13/4$ 35 udtalte: Lærkarskaaret er vanskelig at tidsfæste. Det kan være

Askehol.

Gaardtomt fra Lintrup.

Jernalder, men kan vel ogsaa være senere. Vinkelret paa Salshuset og c: 1,9 m Nord for denne, var der Rester af et Udhus c: $4 \times 6,5$ m. Langs dets Ydersider laa en Del paaført Sand, der sagtens hidrører fra de nedfaldne Jordvægge. Sylden var lagt af mindre Sten, af hvilke en Del manglede, og kun paa Nordsiden var der Spor af fire Stolpesten. Der var intet Spor af Gulv, men i den vestre Ende laa nogle løse Sten som af Stenbro, og mellem disse en lang-

agtig Sten, der var ætset som af Ajle og maaske har været anvendt som Tilsten, saa her har sagtens været Stald. Det synes altsaa, som her i fjerne Tider har været drevet Landbrug. Der var desuden en Del Brolægning Øst for Salshuset og Nord for Udhuset, hvor der ogsaa har været en brolagt Vej i større Udstrækning, noget der sikkert ogsaa har været nødvendigt paa den bløde Engbund. I Nærheden af en lille Dam eller Gadekær, hvor forhen »Trættstedet« eller Grandet skal have ligget, har man ved Grøftegravning fundet to Lag Stenbro over hinanden, i en Dybde af henholdsvis 8 og 15 cm.

De gamle Byveje, der nu er øde, men i sin Tid har gaaet over Sølvdal i forskellige Retninger, kan man endnu flere Steder skelne som Rester af dybe Hjulspor og Hulveje. Af de ældste er sikkert Vejen efter Foldingbro, der stødte til den gamle Drivervej i Favrskov. Dernæst kommer vel nok Kirkevejen til Holsted, der er flyttet adskillige Gange, men hvor man kan skelne de ældre Spor fra de yngre. Der er ligeledes Vejen efter Gerndrup, der nævnes som den gamle Hovvej til Hundsbæk og Estrup, Kirke- og Skolestien, hvis Brolægning først blev opløjet 1933, men hvoraf der endnu staar en Springsten ved Bækken, og flere.

Lintrup skrives ved 1300 Tallet Linthorp. 1525 Lyntrup og 1606 Linterup. Om den første Stavelse af Navnet skal udledes af et Mands-Navn eller af selve Naturforholdene paa Stedet, af Tillægsordet »lind«, faar staa hen, men de to andre Landsbyer her i Landet af samme Navn har ligeledes ligget i Engdrag og ved rindende Vand. Endelsen Torp eller trup er Betegnelsen for et Udflyttersted. Hvornaar de første Mennesker har fæstet Bo her i denne venlige Dal,

hvor Bækken klukkende haster mod Vest, ved vi intet om, og heller ikke hvorfra de kom; dog har vi Gravhøjene, af hvilke nogle endnu staar paa Højderne som Vartegn, der vidner om Beboelse i fjerne Tider. De smaa Lunde, der dengang gav Skygge og Læ, er forlængst øde. Det er først, da Historien glimtvis begynder at røbe enkelte Træk om dette og hint, og Slægtnavne nævnes, at det hele faar fast Form. 1513 nævnes Cresten Hansen i Lintrup som en af de tolv Danemænd, der var tilkaldt som Sognevidne den Søndag næst efter Guds Legemsdag paa Holsted Kirkegaard, angaaende Broderstrid om en Eng, »Præstkrog«, liggendes sønden og vesten Holsted Kirke ud mod Aæn. Der tilforn havde tilhørt Præsterne til Føvling og Holsted, og som nu ogsaa blev tilkendt daværende Pastor Sten. Af en »Jordebog over Malt og Andst Herreder med en Optegnelse over et 1525 af Atzer Brok aflagt Vidnesbyrd«, nævnes to Mænd: Jenns i Lyntrup 3 Ørtis Korn. Per i Lyntrup 3 Ørtis Korn. Der har altsaa paa den Tid været to Gaarde i Lintrup, som sagtens har hørt under Skodborghus, da Atzer Brok paa den Tid havde Skodborghus Len i Pant.

Af de fire Gaarde, som efter Udskiftningen blev liggende i Byen, skal Nr. 7 og Nr. 6 være nedbrændt samtidigt, og er sagtens da flyttet ud, de var endnu ikke brandforsikrede. Nr. 1 blev udflyttet 1827. Og i 1898 blev endelig den sidste, Nr. 4, nedbrudt, efter at dens Mark var tillagt Nr. 6. Men 1910 blev bygget paa en Del af dens Mark det nuværende Sølvdalhus. Hvorledes Husenes Udseende var forinden Udskiftningen, kan der kun gisnes om. Dog har man en Ledetraad, idet der i det første Hold Huse og Gaarde, som ved Udflytningen blev bygget, har væ-

ret anvendt en Del af det gamle Materiale. Og endnu i vore Dage staar paa Mtrk. 3 a et Udhus af Bindingsværk, som sidste Rester af Jens Willumsens Aftægtshus fra 1782. Stolperne staar paa Sten uden Fodaase, som de oprindelig har gjort, og de mod Tavl vendende Sider har haft Huller til Fletværk, til at slaa med Ler. Paa samme Gaard sad indtil 1875 en Del blyindfattede Vinduer med krydsede Jernstænger fra samme Tid. Jernstængerne, der sad indvendig i Karmen, havde fra gammel Tid tjent som Værn mod Tyve og Skarnsfolk. I Sta'den var der jordgravede Egestolper, der med den krumme Ende var fastgjort til Spæret under Hanebjælken og kaldtes Stormstivere, men vistnok var de sidste Rester af en Sulebygning.

Det var altsaa en Samling Huse, sorte og graa, som vokset op af den Jord, hvorpaa de stod. Det sorte og mossede Lyngtag hang tjavset og frønnet ned fra Tagskægget, som vilde det dække over de udregnede Lerfuger i Tavlene. De smaa Kaal- og Bi-gaarde, uden synderlig Beplantning, var den eneste Pryd. Om nogle af Husene i sin Tid har været teglhængte, ved jeg ikke, men ihvertfald har jeg paa Tomterne Nr. 4, 6 og 7 fundet Rester af sorte og røde haandstrøgne Teglsten.
